

Nr 192.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat I för budgetåret 1951/52 till främjande av bostadsförsörjningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen nr 217 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 12 oktober 1951, föreslagit riksdagen att

I. godkänna av departementschefen förordade ändringar i olika avseenden från och med den 1 januari 1952 av grunderna för den statliga låne- och bidragsverksamheten till förmån för bostadsförsörjningen;

II. medgiva, att för budgetåret 1951/52 preliminära beslut angående lån, som skola utgå från anslaget till tilläggs lån till viss bostadsbyggnadsverksamhet, må meddelas intill ett belopp av 134 000 000 kronor;

III. å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1951/52 å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd till Tilläggs lån till viss bostadsbyggnadsverksamhet anvisa ett investeringsanslag av 50 000 000 kronor;

IV. medgiva, att den i avlöningsstaten för bostadsstyrelsen upptagna anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal må för budgetåret 1951/52 överskridas med högst 50 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

från första kammaren

I: 510 av herr *Lindblom m. fl.*,

I: 512 av herr *Bengtson m. fl.*,

I: 513 av herr *Svärd m. fl.*,

I: 514 av herrar *Norling* och *Ola Persson*;

från andra kammaren

II: 653 av herrar *Wedén* och *Wirtén*,

II: 654 av herr *Hansson* i *Skegrie m. fl.*,

II: 655 av herr *Lager m. fl.*, samt

II: 656 av herr *Kyling m. fl.*

Yrkandena i nämnda motioner redovisas i det följande.

PROPOSITIONEN.

Provisoriska åtgärder för bostadsbyggandet.

I propositionen har redogjorts för ett av 1951 års bostadsutredning i promemoria den 31 augusti 1951 avlämnat förslag till provisoriska åtgärder för bostadsbyggandet. Till en början har lämnats en redogörelse för av bostadsutredningen redovisade undersökningar. Utskottet får i denna del hänvisa till propositionen s. 3—14. Vidare återgivas bostadsutredningens förslag (propositionen s. 14—22) samt avgivna reservationer (s. 22—23) och infordrade yttranden (s. 23—38).

Departementschefen framhåller, att syftet med de av 1951 års bostadsutredning framlagda förslagen till provisoriska åtgärder i första hand är att förhindra, att kostnadsstegringen och den delvis därav beroende knappheten på krediter för bostadsbyggnadsändamål leder till att bostadsbyggandet minskar. I fråga om de hyrespolitiska problemen har utredningen för avsikt att i enlighet med givna direktiv sedermera framlägga förslag. Intill dess en slutlig prövning av hyresfrågorna kan verkställas, bör enligt utredningens mening för nytillkommande hus lämnas en statlig subvention, utmätt på sådant sätt, att hyrorna i stort sett icke skola behöva sättas högre än i jämförbara, tidigare tillkomna hus. Utredningen har dock i detta sammanhang bortsett från de förändringar i hyressättningen, som kunna förämlas av driftkostnadsökningar.

Flertalet av de myndigheter och organisationer, som avgivit yttrande över bostadsutredningens promemoria, har tillstyrkt, att statens stöd till bostadsbyggandet i nuvarande läge utvidgas. Från vissa håll har dock tveksamhet yppats inför förslaget om en mera betydande utvidgning av den statliga bidragsverksamheten. I några fall har ansetts, att definitiva förslag beträffande den framtida hyrespolitiken böra avvaktas och att därför tills vidare en utvidgning av subventionerna ej bör ifrågakomma.

I det följande upptager departementschefen till behandling närmast frågan vilka åtgärder som böra vidtagas för att i det inträdda läget upprätthålla bostadsbyggandet.

Förhållandena på byggnadsmarknaden äro icke tillfredsställande. Tillgången på arbetskraft är otillräcklig; delvis gäller detta också materialtillgången. Pris- och lönebildningen är svåröverskådlig. Byggnadstiderna ha sedan år 1949 förlängts. I vissa fall kunna byggnadsföretagen icke bedrivas i normal takt och på ett rationellt sätt. Hur stor del av kostnadsstegringen, som betingas av förhållanden, sammanhängande med förlängd byggnadstid, synes visserligen oviss. Det kan dock icke uteslutas, att denna del måhända ej är obetydlig. Bostadsutredningen har också understrukit vikten av åtgärder, ägnade att återställa balansen på byggnadsmarknaden. Även i åtskilliga remissyttranden har kraftigt framhävts angelägenheten av att dylika åtgärder snabbt vidtagas.

Frågan om att på längre sikt skapa gynnsamma förutsättningar för bostadsbyggandet gäller främst allmänna ekonomiska problem. Bostadsbyggandet utgör endast en mindre del av investeringsverksamheten. Dess möjligheter att i en bristsituation konkurrera om arbetskraft och material äro begränsade. Kravet på balans inom hela investeringssektorn får därför särskild tyngd. Det anses emellertid böra understrykas, att detta för bostadspolitiken viktiga beroendeförhållande icke får undanskymma den betydelse som arbetsmarknadspolitiska åtgärder och olika former av direkt stöd åt bostadsbyggandet kunna få för såväl kostnadsutvecklingen som utrymmet för bostadsbyggandet.

I nuvarande läge anses såsom bostadsutredningen anført och bl. a. arbetsmarknadsstyrelsen i sitt yttrande över promemorian understrukt *arbetskraftsfrågorna* böra ägnas skärpt uppmärksamhet. Om byggnadstiderna skola kunna förkortas, torde det bli nödvändigt att rekrytering av arbetskraft till byggnadsyrkena underlättas.

Bostadsutredningen har förutsatt, att kostnadsstegringen skall kunna motverkas i betydande mån, bl. a. genom *ökad rationalisering*; utredningen har understrukt vikten av omsorgsfullare planering samt lämpligare arbetsmetoder och materialval. I flertalet remissvar har betydelsen av rationaliseringsåtgärder framhävts. Från vissa håll har erinrats om de hinder för kostnadsbesparingar, som följa av statliga och kommunala byggnadsföreskrifter av olika slag.

Såsom bostadsutredningen anført äro i nuvarande läge möjligheterna att motverka byggnadskostnadsstegringen begränsade. Om rationaliseringssträvandena i längden skola kunna giva praktiskt betydelsefulla resultat, krävs att tillgången på arbetskraft och material blir tillfredsställande. Ett särskilt problem i detta sammanhang utgöra för reglering av byggnadsverksamheten införda bestämmelser. Det är uppenbart, att vissa regler erfordras. Men det är ett starkt intresse, att bostadsbyggandet ej bindes genom detaljbestämmelser. Vad särskilt angår den kommunala byggnadskontrollen, bör denna så långt möjligt vara positiv, hjälpsam och underlättande, ej negativ och förbudsriktad. Departementschefen förutsätter, att i den mån brister påvisas, vederbörande myndigheter skola göra vad på dem ankommer för att avhjälpa desamma.

Det är av utomordentlig vikt, att garantier skapas för att *finansieringen av bostadsbyggandet* kan fortgå utan störningar. Det framstår därför som nödvändigt, att statens finansiella stöd åt bostadsproduktionen utformas och utbygges på sådant sätt, att bostadsbyggandet ej hämmas till följd av kapitalknapphet. Sådana regler beträffande utmätandet av statens finansiella stöd i det enskilda fallet anses vidare böra fastställas, att ekonomiska förutsättningar för bostadsproduktionen tryggas. Departementschefen anser sålunda, att staten bör utvidga sin långivning för bostadsändamål i den utsträckning, som betingas av den inträdda byggnadskostnadsstegringen och kreditmarknadsläget. Jämväl den statliga subventionen för bostadsbyggnadsändamål bör utvidgas i syfte att hålla hyrorna i nybyggda hus nere. Vad angår de olika

av bostadsutredningen framlagda förslagen till åtgärder i detta syfte anføres följande.

Bostadsutredningens förslag om *fördjupning av tertiärlån* i särskilda fall kan departementschefen godtaga. I anslutning till vad utredningen anför om åtgärder för att täcka behovet av *byggnadskreditiv* förutsätter departementschefen, att som regel kreditiv komma att lämnas av de reguljära kreditanstalterna. Skulle svårigheter här uppstå, utgår departementschefen från att riksbanken vidtager erforderliga åtgärder för kreditfrågans ordnande.

Bostadsutredningens förslag beträffande allmän utvidgning av den statliga långivningen för bostadsändamål är intimt förbundet med dess förslag om *subventioner* för att hålla hyrorna nere i nybyggda hus. Kostnadsstegringen bör sålunda enligt utredningen föranleda, att de statliga *tillägglånen* avsevärt höjas. Härigenom skulle byggnadsföretagarna kunna erhålla lån, som täcka de nya, högre produktionskostnaderna samtidigt som hyrorna i stort sett icke skulle behöva sättas högre än i tidigare, vid en avsevärt lägre kostnadsnivå uppförda hus. Med ökade tillägglån skulle automatiskt följa ökade subventioner, enär dessa lån i varje fall tills vidare skulle vara ränte- och amorteringsfria.

Departementschefen delar utredningens uppfattning, att en sådan allmän subvention bör lämnas att hyresnivån i stort sett kan hållas oförändrad. Utredningen har räknat med att en subvention motsvarande 4 kr/kvm lägenhetsyta i så fall skulle erfordras. I vissa remissyttranden har framförts farhågor för att en dylik subvention skulle vara otillräcklig. I andra yttranden åter har anförts att subventioner ej erfordras eller att en mindre subvention än den av utredningen förordade skulle vara tillfyllest. Svårigheten att bedöma den framtida byggnadskostnadsutvecklingen motiverar, att ett definitivt ståndpunktstagande till frågan om subventionernas slutgiltiga omfattning får anstå. Departementschefen anser emellertid, att den av utredningen föreslagna subventionen i huvudsak bör godtagas tills vidare.

Bostadsutredningen har ansett, att rent praktiska skäl böra bli avgörande vid valet av subventionsform och därvid stannat för en utvidgning av tillägglån och räntefria, stående delar av egnahemslån. Enligt utredningens förslag skulle det statliga stödet till flerfamiljshus bli uppdelat på tre lån, tertiärlån, det nuvarande tillägglånet och det nya tillägglånet. Frågan hur tillägglånen skola slutligt regleras lämnas helt öppen. Det sistnämnda kan ingiva betänkligheter bl. a. med hänsyn till de stora lånebelopp, varom numera kan bli fråga. Departementschefen förutsätter dock, att förslag om nuvarande tillägglåns reglering skall kunna föreläggas riksdagen snarast. Det anses vidare böra undersökas, huruvida icke en rationellare konstruktion av det statliga stödet beträffande såväl flerfamiljshus som egnahem kan åstadkommas t. ex. genom att de olika statliga lånen sammanföras i ett enda lån, för vilket ränte- och amorteringsvillkoren bestämmas redan vid lånets beviljande. Departementschefen är dock icke beredd att nu taga slutlig ställning till berörda finansierings- och subventionsproblem.

Finansierings- och subventionsproblemen kunna emellertid icke till alla delar hållas öppna tills vidare. Ståndpunkt måste nu tagas till två grupper av låneärenden. Sålunda böra fastställas dels de slutliga lånevillkoren för den grupp, som avser hus uppförda under den period under vilken kostnadsstegringen hittills pågått, dels de preliminära lånevillkoren för den grupp, som avser härefter påbörjade byggnadsföretag.

I fråga om den första gruppen av låneärenden har bostadsutredningen föreslagit, att för *flerfamiljshus* tilläggsån skola beviljas med belopp som svarar mot inträffad byggnadskostnadsstegring. Tilläggsån utöver nu gällande bestämmelser skulle dock kunna beviljas med högst ett belopp motsvarande det kapitaliserade värdet av ett bidrag av 4 kronor per kvm lägenhetsyta. Förslaget innebär, att en byggnadskostnadsstegring intill 27 % skulle motverkas. Det skulle ankomma på bostadsstyrelsen att enligt vissa enkla, av utredningen angivna regler i varje särskilt fall fastställa lånets storlek.

Enligt departementschefens mening tala starka skäl för att det statliga stöd, varom här skulle bli fråga, göres lika för alla. Det anses vara svårt att fastställa objektiva grunder för en variation av bidraget i det enskilda fallet. Även om vissa generella grunder kunde fastställas torde tillämpningen av desamma ge anledning till betydande administrativa svårigheter. Osäkerhet skulle lätt uppkomma bland byggnadsföretagarna rörande de ekonomiska förutsättningarna för genomförandet av planerade husbyggen. Bostadsstyrelsens förslag, att en möjlighet borde öppnas för styrelsen att i det enskilda fallet under hänsynstagande till särskilda omständigheter inom rätt vida marginaler fastställa tilläggslånets storlek anser departementschefen sålunda icke lämpligt. Beträffande hus, som uppförts under en tid med successivt stigande kostnader, bör emellertid visst utrymme lämnas för en skälighetsprövning av subventionsbehovet.

I anledning av vad sålunda anförts förordas, att i fråga om flerfamiljshus, som påbörjats före den 1 juli 1951 och mera påtagligt berörts av den inträffade kostnadsstegringen, bostadsstyrelsen skall kunna vid slutlig handläggning av låneärendet besluta om en mot godkänd kostnadsstegring svarande utvidgning av preliminärt beviljade tilläggsån, dock högst med belopp motsvarande ett bidrag av 4 kronor per kvm lägenhetsyta. Den nuvarande indelningen av kommunerna i subventionsgrupper anses böra bibehållas, vilket innebär att tilläggsån för lägsta subventionsgrupp bör kunna utlämnas med högst ett belopp motsvarande det kapitaliserade värdet av ett bidrag av 4 kronor och 40 öre per kvm lägenhetsyta och för högsta subventionsgrupp med ett högsta belopp motsvarande 5 kronor och 60 öre. För kommuner, som f. n. ej äro inplacerade i subventionsgrupp, skulle tilläggsån kunna beviljas motsvarande ett bidrag av högst 4 kronor.

I fråga om byggnadsföretag, som påbörjats tidigast den 1 juli 1951 och sålunda drabbas av kostnadsstegringen i full utsträckning, förutsättes, att slutlig prövning av låneärende endast i rena undantagsfall blir aktuell under innevarande budgetår. Vad angår beslut om tilläggsån avseende dylika före-

tag bör gälla att lån beviljas med belopp motsvarande det kapitaliserade värdet av ett bidrag av 4 kronor per kvm lägenhetsyta utöver vad som följer av nuvarande lånebestämmelser. Vidare bör föreskrivas, att låntagaren skall förbinda sig att vid slutlig prövning av lånefrågan godtaga ett med tilläggs-lånet jämförligt statligt stöd. Härmed vinnes, att om nya lånebestämmelser införs den 1 juli 1952 torde dessa omedelbart kunna tillämpas för praktiskt taget alla företag som i full utsträckning ha drabbats av kostnadsstegringen. Ifrågavarande förbehåll får icke fördröja den slutliga prövningen av denna grupp av låneärenden.

I fråga om villkoren för tilläggs-lån böra endast följande två jämkningar i gällande bestämmelser vidtagas. Om den allmänna hyresnivån undergår förändringar av innebörd att fastigheternas avkastning stiger, skall krav på förräntning och amortering av tilläggs-lån kunna framställas. I fråga om krav på kommunalt bidrag ha i flera remissyttranden erinringar gjorts mot bostadsutredningens förslag, att det på grund av byggnadskostnadsstegringen uppkomna subventionsbehovet helt skall täckas med statsmedel. Det har hävdats, att nuvarande fördelning av kostnaderna mellan staten och kommunerna bör tillämpas även i fråga om de nya subventionerna.

Om det nuvarande förhållandet mellan det statliga tilläggs-lånet och det kommunala bidraget skulle bibehållas — kommunens bidrag motsvarar en fjärdedel av tilläggs-lånet — komma vid den föreslagna höjningen av tilläggs-lånen kraven på kommunalt bidrag att avsevärt stiga, vilket kan befaras medföra att kommunerna få svårigheter att medverka beträffande nya bostadsbyggnadsföretag. På grund härav anses vissa jämkningar i villkoren för kommunalt bidrag böra företagas. Kommuns bidrag anses lämpligen böra fastställas till en tiondel av tilläggs-lånet. Med hänsyn till att f. n. gäller, att kommun, som är placerad i den högsta subventionsgruppen, skall lämna ett bidrag motsvarande det kapitaliserade värdet av 40 öre per kvm lägenhetsyta, bör dock bidraget i intet fall överstiga sistnämnda belopp.

Vad härefter angår den statliga långivningen till *enfamiljs-* och *tvåfamiljshus* har bostadsutredningen föreslagit dels att för nybyggnad den räntefria, stående delen av egnahemslån, vilken f. n. utgör 4 000 kronor, skall kompletteras med en ny ränte- och amorteringsfri del å 5 000 kronor, då fråga är om hus, som den 1 januari 1951 icke hade byggnadsstommen rest och taket inbrädat, dels att för ombyggnad en motsvarande utökning av den räntefria, stående delen skulle genomföras.

Såsom bostadsutredningen påvisat, har byggnadskostnadsstegringen medfört, att för egnahem och tvåfamiljshus produktionskostnaderna och därmed årskostnaderna blivit väsentligt höjda. Frågan om åtgärder för att motverka kostnadsstegringen var föremål för behandling i propositionen nr 124 till innevarande års riksdag angående anslag till främjande av bostadsförsörjningen. Föredragande departementschefen framhöll, att den pågående byggnadskostnadsstegringen gäve ökad vikt åt åtgärder, avsedda att förebygga att alltför stora och dyra egnahem uppfördes. I anslutning härtill föreslogs, att

maximibestämmelserna för lån till egnahem och tvåfamiljshus skulle jämkas nedåt. Förslaget godtogs av riksdagen. Föredragande departementschefen framhöll emellertid ytterligare, att även om ifrågavarande begränsningar genomfördes, hade egnahemsbyggare anledning att noga överväga huruvida icke, i avvaktan på att kostnadsutvecklingen skulle kunna bättre överblickas, skäl föreläge för iakttagande av stor försiktighet i fråga om egnahemsbyggande under dåvarande förhållanden. Den senaste tidens utveckling av byggnadskostnaderna har varit sådan, att detta uttalande alltfört torde äga giltighet.

Bostadsutredningen har förutsatt, att en betydande del av kostnadsstegringen i fråga om egnahem och tvåfamiljshus skall kunna motverkas genom att utvecklingen av småhusbyggandets teknik och planering påskyndas. Utredningen har härvid särskilt hänvisat till den ekonomiska press på egnahemsbyggandet, som kostnadsstegringen givit upphov till. I detta sammanhang erinras om att bostadsstyrelsen i sitt yttrande över promemorian framhållit, att det kan förmodas, att ökningen av kapitalsubventionen med 5 000 kronor till 9 000 kronor genom sin skenbara storlek kommer att stimulera många som tänka bygga egnahem.

Om den ståndpunkten vidhålles, att stor försiktighet bör iakttagas i fråga om egnahemsbyggande under nuvarande förhållanden, bör samtidigt understrykas, att för vissa bostadssökande nybyggnad eller ombyggnad av egnahem utgör den enda möjligheten att erhålla en tillfredsställande bostad. I andra fall är egnahemmet avgjort att föredraga framför lägenhet i flerfamiljshus. Härav följer, att egnahemsbyggandet måste fortgå i viss utsträckning och att frågan om en lösning av egnahemsbyggandets kostnadsproblem icke helt kan skjutas på framtiden. Av vikt vore sålunda att bostadsförbättringsverksamheten på landsbygden och småorter, där flerfamiljshusproduktion icke bör ifrågakomma, kan upprätthållas. Vidare anses möjligheterna för familjer med ett stort antal barn att erhålla egnahem böra bevaras.

I avvaktan på att förutsättningar skola föreligga för ett ståndpunktstagande till inriktningen av stödet åt nybyggnad och förbättring av egnahem, anses emellertid vissa jämkningar böra göras i fråga om kapitalsubventionen till egnahem och tvåfamiljshus i vad det gäller två grupper av låneärenden. I fråga om preliminärt beviljade egnahemslån, som avse företag, som påbörjats före den 1 juli 1951 och berörts av den sedan början av 1950 inträffade kostnadsstegringen, bör sålunda vid slutlig handläggning av låneärendet det lånebeviljande organet kunna medgiva viss höjning av den räntefria, stående delen av egnahemslånet. Beträffande egnahem och tvåfamiljshus, som färdigställt eller ombyggt under 1950, bör en höjning utöver nu utgående 4 000 kronor kunna medgivas med högst 2 000 kronor och för hus, som färdigställt eller ombyggt efter 1950, med högst 4 000 kronor. En höjning bör dock ifrågakomma, endast om det visats att byggnadsföretaget mera påtagligt berörts av kostnadsstegringen. I fråga om ombyggnadsföretag anses ifrågavarande ökningsningar av kapitalsubventionen böra kunna beviljas utan hinder av att f. n.

stadgas, att subventionen i regel ej får överstiga 20 % av ombyggnadskostnaden.

För de ny- och ombyggnadsföretag, som påbörjats tidigast den 1 juli 1951, föreslås kunna beviljas en räntefri, stående del med ett belopp av 8 000 kronor. För ombyggnadsföretag bör såsom bostadsstyrelsen föreslagit jämväl gälla, att den räntefria, stående delen ej får överstiga 30 % av ombyggnadskostnaden. Såsom villkor för lån bör föreskrivas, att vid slutlig prövning av låneärendet låntagaren skall förbinda sig att godtaga ett med den räntefria, stående delen jämförligt statligt stöd.

Beträffande räntefri, stående del, som beviljas med belopp överstigande vad f. n. är stadgat, bör i anslutning till gällande bestämmelser det förbehållet införas, att om den allmänna hyres- och bostadskostnadsnivån stiger, skall krav kunna framställas om förräntning och amortering av ifrågavarande lånedel.

De av departementschefen förordade ändringarna i låne- och bidragsbestämmelserna förutsättas träda i kraft den 1 januari 1952. Beträffande före denna tidpunkt meddelade slutliga beslut anses, om särskilda skäl föreligga, en omprövning av låneärendet kunna verkställas såvitt lånet ej är utbetalt.

Syftet med de av departementschefen tillstyrkta förslagen beträffande villkoren för den statliga långivningen för bostadsändamål är i första hand att skapa garantier för att den inträffade byggnadskostnadsstegringen och därav föranledda kapitalanskaffningssvårigheter icke komma att verka hämmande på bostadsbyggandet. Förslagen böra sålunda ses som ett led i strävandena att upprätthålla bostadsbyggandet och så långt möjligt förbättra förutsättningarna för detsamma. De föreslagna åtgärderna ha emellertid jämväl en *hyrespolitisk* innebörd. Ett godtagande av de förordade finansieringsvillkoren för bostadsbyggandet betyder sålunda, att hyrorna i de under 1950 och 1951 uppförda husen i stort sett icke behöva sättas högre än vad som svarar mot den för 1940-talets hus gällande nivå.

I vissa yttranden över bostadsutredningens promemoria har framhållits, att utrymme finnes för en icke obetydlig hyresökning. Det har bl. a. av svenska bankföreningen erinrats om att bostadssociala utredningen i sitt slutbetänkande uppställde kravet, att kostnaderna för en modern familjebostad ej borde överstiga 20 % av inkomsten och att i bostadsutredningens promemoria lämnats uppgifter, som visa att hyresprocenten nu avsevärt understiger 20. Bankföreningen har ansett, att utredningens subventionsförslag bygger på en ny hyrespolitisk målsättning, men att en sådan ej bör fastslås då det endast är fråga om provisoriska åtgärder.

Det nu framlagda förslaget är ett provisorium bl. a. i syfte att förhindra en utveckling på hyresmarknaden, som skulle föregripa den omprövning av hyrespolitiken som det uppdragits åt bostadsutredningen att verkställa. När erforderliga utredningar slutförts, är enligt departementschefens mening tiden inne att taga ställning till den framtida hyrespolitiska målsättningen.

Medelsbehovet.

I propositionen har redogjorts för 1951 års bostadsutrednings förslag samt för de över dessa förslag avgivna yttrandena. Utskottet får i dessa delar hänvisa till propositionen s. 45—48.

Departementschefen framhåller att, såsom bostadsstyrelsen i sitt yttrande över bostadsutredningens promemoria anført, beräkningar av bostadsanslagen måste bli osäkra bl. a. på grund av ovisshet om den omfattning, i vilken statliga lån komma att sökas till följd av ändringar i lånevillkoren, och den utsträckning, i vilken övergångsbestämmelser komma att inverka på medelsbehovet.

Bostadsstyrelsen har föreslagit, att till *lånefonden för bostadsbyggande* å tilläggsstat för budgetåret 1951/52 bör anvisas ett anslag å 45 000 000 kronor. Storleken av ifrågavarande medelsbehov blir beroende av bl. a. med kreditmarknadsläget sammanhängande förhållanden. Behovet av fördjupning av lån samt av förskott å lån bestäms sålunda av den allmänna tillgången på bostadskrediter. Säkra hållpunkter för en bedömning av kreditmarknadens utveckling torde icke kunna erhållas. Det anses därför icke möjligt att nu säkert avgöra, om det för innevarande budgetår anvisade anslaget å 265 000 000 kronor kommer att visa sig vara otillräckligt. Departementschefen kan fördenkskull icke f. n. tillstyrka ytterligare medelsanvisning för budgetåret 1951/52. Den preliminära långivningen är maximerad, för innevarande budgetår till 370 000 000 kronor. De av departementschefen förordade jämkningarna i lånevillkoren torde icke ge anledning till ändring av ifrågavarande maximigräns.

I fråga om anslaget till *tilläggs lån till viss bostadsbyggnadsverksamhet* har bostadsutredningen beräknat, att för innevarande budgetår skulle erfordras ett ytterligare anslag å 52 000 000 kronor. Departementschefen kan godtaga denna beräkning, men anser att med hänsyn till osäkerheten i beräkningen beloppet bör avrundas. För ifrågavarande ändamål anses sålunda böra å tilläggsstat för budgetåret 1951/52 upptagas ett belopp av 50 000 000 kronor. Den preliminära långivningen är maximerad, för innevarande budgetår till 34 000 000 kronor. Ett godtagande av departementschefens förslag beträffande nya grunder för tilläggs lån skulle medföra att långivningen komme att avsevärt utvidgas. Det är emellertid icke möjligt att för innevarande budgetår säkert bedöma storleken av denna utvidgning. Departementschefen uppskattar emellertid ökningen till i runt tal 100 000 000 kronor och föreslår fördenkskull, att för innevarande budgetår preliminära beslut om tilläggs lån skola få meddelas intill ett belopp av (34 000 000 + 100 000 000) 134 000 000 kronor.

Vad slutligen angår *bostadsstyrelsens avlöningsanslag* har styrelsen ansett, att ett genomförande av bostadsutredningens förslag skulle medföra behov av förstärkning av personalorganisationen. Styrelsen har hemställt, att två befattningar i Ce 31 och Ce 29 skola inrättas redan innevarande budgetår.

Däremot har styrelsen ännu icke närmare angivit storleken av den förstärkning av avlöningsanslaget, som kan erfordras under detta budgetår. Såsom departementschefen förut framhållit, är det angeläget, att det statliga stödet göres lika för alla, bl. a. för att undvika alltför omfattande administrativa bestyr. Det torde emellertid icke kunna undvikas, att handläggningen av låneärenden, som avse hus uppförda under den period, under vilken kostnaderna hittills stigit, kommer att bli förhållandevis arbetskrävande. Vidare kan antagas, att antalet låneärenden kommer att öka. En viss förstärkning av bostadsstyrelsens personalorganisation anses därför påkallad. Departementschefen anser sålunda, att styrelsen bör äga möjlighet att i viss omfattning anställa tillfällig personal. Medgivande bör därför lämnas styrelsen att överskrida avlöningsposten till övrig icke-ordinarie personal med högst 50 000 kronor. Därest styrelsen avser att anställa personal, till vilken avlöning skall bestridas från arvodesposten, bör nyssnämnda belopp reduceras i motsvarande mån. Styrelsens förslag beträffande förenämnda extra ordinarie befattningar förutsättes få övervägas i samband med prövning av styrelsens personalorganisation under nästa budgetår.

MOTIONERNA.

I de likalydande motionerna I: 510 (av herr Lindblom m. fl.) och II: 653 (av herrar Wedén och Wirtén) har föreslagits, att riksdagen måtte uttala att statligt stöd må utgå till bostadshus för sjukvårdspersonal efter samma grunder som för bostadshus uppförda av kommunala företag.

I de likalydande motionerna I: 512 (av herr Bengtson m. fl.) och II: 654 (av herr Hansson i Skegrie m. fl.) har hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av Kungl. Maj:ts proposition nr 217 att beträffande ny- och ombyggnadsföretag, som påbörjats tidigast den 1 juli 1951, en räntefri stående del av egnahemslån bör utgå med ett belopp av 9 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 513 (av herr Svärd m. fl.) och II: 656 (av herr Kyling m. fl.) har hemställts, att riksdagen med anledning av förevarande proposition måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att 1951 års bostadsutredning anmodas att skyndsamt upptaga frågan om en allmän nyordning av bostadspolitikern så att proposition i detta ämne kan föreläggas 1952 års riksdag, samt att de planerade nya bestämmelserna måtte gälla endast till utgången av innevarande budgetår.

I de likalydande motionerna I: 514 (av herrar Norling och Ola Persson) och II: 655 (av herr Lager m. fl.) har föreslagits, att riksdagen för sin del beslutar, att nya tilläggs lån motsvarande 6 kronor per kvm lägenhetsyta skola utgå utöver vad nu gällande bestämmelser medge, vilka lån även skola beviljas kommuner, som för närvarande inte äro inplacerade i subventionsgrupp; att förutom nu utgående generella subventioner till egnahem på 4 000 kronor skola utgå ytterligare 5 000 kronor i form av en fast, stående räntefri del av

egnahemslånet; att kostnaderna för subventioner i form av tilläggs lån, såväl de hittillsvarande som nytillkommande, skola helt bestridas av statsmedel; att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder för en utökning av bostadsproduktionen på bekostnad av produktion eller import av lyxvaror eller mindre nödvändiga varor; att 1947 års byggnadsmaterialsakkunniga anmodas att skyndsamt framlägga förslag till åtgärder mot kartellsammanslutningarnas prisfördyrande åtgärder när det gäller byggnadsmaterial, exempelvis genom en planmässig, statlig produktion av sådant material, som betingar uppenbara överpriser och på vilka det råder brist; att den s. k. behörighetsprövningen avskaffas vad det gäller kommunala och allmännyttiga bostadsföretag, samt att Kungl. Maj:t framlägger förslag för riksdagen, syftande till en omedelbar sänkning av byggnadsmaterial- och bränslekostnaderna genom pris-sänkande bestämmelser i fråga om inhemskt byggnadsmaterial, för vilka prisnivån icke bör få bestämmas av världsmarknadspriserna, samt till en sänkning av bränslekostnaderna, för vilket ändamål en del av exportindustriens extravinsten bör tagas i anspråk.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna II: 653, II: 654, I: 513 och II: 655.

UTSKOTTET.

Förhållandena på byggnadsmarknaden. Departementschefen framhåller, att frågan om att på längre sikt skapa gynnsamma förutsättningar för bostadsbyggandet främst gäller allmänna ekonomiska problem. I nuvarande läge borde arbetskraftsfrågorna ägnas skärpt uppmärksamhet. Om rationaliseringssträvandena skulle kunna giva praktiskt betydelsefulla resultat, krävdes att tillgången på arbetskraft och material bleve tillfredsställande.

I motionerna I: 514 och II: 655 förordas åtgärder för ökad bostadsproduktion och för sänkning av byggnadsmaterialpriser och bränslekostnader.

Frågan om åtgärder för att öka utrymmet för bostadsbyggandet har i anledning av motioner i ämnet varit föremål för övervägande av innevarande års riksdag. Riksdagen framhöll därvid (statsutskottets utlåtande nr 155), att på grund av rådande samhällsekonomiska förhållanden vissa investeringsbegränsningar erfordrades, och förutsatte, att vid övervägandet av investeringsverksamhetens inriktning på olika ändamål bostadsbyggandet finge det utrymme, vartill förhållandena medgäve. Utskottet vill i detta sammanhang understryka vad departementschefen anför därom, att bostadsbyggandet endast utgör en mindre del av investeringsverksamheten och att dess möjligheter att i en bristsituation konkurrera om arbetskraft och material äro begränsade. Syftet med statens finansiella stöd åt bostadsbyggandet kan komma att helt eller delvis gå förlorat, om till följd av otillräcklig tillgång på material och arbetskraft byggnadskostnaderna ytterligare stiga mera avsevärt. Utskottet förutsätter fördenskull, att Kungl. Maj:t följer utvecklingen och vid-

tager de åtgärder, som må finnas erforderliga för att återställa balansen på byggnadsmarknaden.

Vad angår bostadsbyggandets arbetskraftsresurser fäster utskottet särskilt avseende vid vad arbetsmarknadsstyrelsen anfört därom att det är nödvändigt att åtgärder vidtagas för yrkesutbildning inom byggnadsverksamheten och att något avgörande hinder icke synes föreligga för att slopa den s. k. behörighetsprövningen. Utskottet förutsätter, att lätnader i denna prövning medgivas i den takt och i den utsträckning så kan ske utan att påtagliga olägenheter behöva befaras uppstå, men utskottet kan icke tillstyrka motionärernas förslag, att behörighetsprövningen skall slopas endast beträffande kommunala och allmännyttiga bostadsföretag. Vad beträffar byggnadsmaterialpriserna och bränslekostnaderna får utskottet erinra om sitt uttalande i förutnämnda utlåtande nr 155 till årets riksdag, att utskottet förutsatte, att 1947 års byggnadsmaterialutredning efter verkställda undersökningar framlade de förslag till åtgärder för att begränsa byggnadsmaterialpriserna, vartill utredningen kunde giva anledning. Den senaste tidens utveckling på byggnadsmaterialmarknaden, bl. a. i vad det gäller priserna på trävaror, framhäver behovet av åtgärder för att underlätta tillgången på byggnadsmaterial till rimliga priser. Utskottet förutsätter, att byggnadsmaterialutredningen snart fullföljer sitt uppdrag. I den del motionärernas förevarande yrkande avser frågan om subventioner för att hålla bostadskostnaderna nere, får utskottet framhålla, att det uppdragits åt 1951 års bostadsutredning att utarbeta förslag beträffande den hyrespolitiska målsättningen samt att verkställa en översyn av bostadsrabatterna.

I anledning av vad sålunda anförts, kan utskottet icke biträda ifrågasvarande yrkanden i motionerna I: 514 och II: 655.

Finansieringen av bostadsbyggandet. Departementschefen anser, att staten bör utvidga sin långivning för bostadsbyggnadsändamål i den utsträckning, som betingas av den inträdda byggnadskostnadsstegringen och kreditmarknadsläget. Jämväl den statliga subventionen för bostadsbyggnadsändamål borde utvidgas i syfte att hålla hyrorna i nybyggda hus nere. I anslutning härtill förordas provisoriska åtgärder för utvidgat finansiellt stöd åt bostadsbyggandet.

I motionerna I: 513 och II: 656 föreslås dels att 1951 års bostadsutredning skall anmodas att skyndsamt upptaga frågan om en allmän nyordning av bostadspolitiken så att proposition i detta ämne kan föreläggas 1952 års riksdag, dels att de planerade nya bestämmelserna måtte gälla endast till utgången av innevarande budgetår.

Det i propositionen framlagda förslaget till utvidgning av lån- och bidragsgivningen för bostadsbyggnadsändamål är, såsom departementschefen uttryckligen framhåller, ett provisorium i syfte att i det inträdda läget upprätthålla bostadsbyggandet och förhindra en utveckling på hyresmarknaden, som skulle föregripa den omprövning av hyrespolitiken som bostadsutredningen har att verkställa. Utskottet anser, att starka skäl tala för att en mera

allsidig prövning av den hyrespolitiska målsättningen kommer till stånd inom en snar framtid. Då det emellertid synes ovisst, huruvida de för en dylik prövning erforderliga utredningarna kunna väntas bli slutförda inom sådan tid att frågan kan upptagas till slutlig behandling under nästa års riksdag, kan utskottet icke biträda ifrågavarande yrkanden i motionerna I: 513 och II: 656. Utskottet förutsätter likväl, att de åtgärder, som ha karaktär av provisorium, bliva föremål för omprövning snarast möjligt.

I fråga om de särskilda i propositionen framlagda förslagen till utvidgning av lån- och bidragsgivningen får utskottet anföra följande.

Tillägglån till flerfamiljshus. I motionerna I: 514 och II: 655 förordas att tillägglånen skola ökas med belopp motsvarande 6 kronor per kvm lägenhetsyta och beviljas även i fråga om kommuner, som för närvarande icke äro inplacerade i subventionsgrupp. Vidare föreslås, att kostnaderna för subventioner i form av tillägglån skola helt bestridas av statsmedel.

Kungl. Maj:ts förslag att tillägglånen skola kunna utökas med belopp motsvarande det kapitaliserade värdet av ett bidrag av 4 kronor per kvm lägenhetsyta kan på grundval av bostadsutredningens beräkningar antagas innebära, att en byggnadskostnadsstegring intill 27 % skulle motverkas. I bostadsutredningens promemoria intagna uppgifter om stegringen av byggnadskostnaderna under tiden den 1 januari 1950 till den 1 juli 1951 ge visst fog för uppfattningen, att kostnadsökningen ej obetydligt överstiger 27 %. I flera yttranden över promemorian har också den meningen framförts, att stegringen uppgår till 35 % eller mer. Såsom bostadsutredningen framhållit, finnes risk för att kostnaderna skola komma att stiga ytterligare. Enligt utredningen är emellertid byggnadskostnadsläget svåröverskådligt. Genom en anpassning av bostadsbyggandet i fråga om bl. a. material och konstruktioner borde vidare kostnadsstegringen till viss grad kunna motverkas.

En utvidgning av tillägglånen med belopp motsvarande 4 kronor per kvm lägenhetsyta torde, då fråga är om byggnadsföretag, som i full utsträckning träffas av nyss angivna kostnadsstegring, icke garantera att hyrorna i nya hus i allmänhet kunna sättas i jämnhöjd med hyrorna i tidigare tillkomna bostadshus. Utskottet vill emellertid i detta sammanhang erinra om att Kungl. Maj:ts förevarande förslag i första hand avser de företag, som påbörjats före den 1 juli 1951. Dylika företag ha icke träffats av hela den nu konstaterbara kostnadsstegringen. Departementschefen framhåller, att vid ett godtagande av den förordade utvidgningen av tillägglånen hyrorna för dessa företag i stort sett icke behöva sättas högre än vad som svarar mot den för 1940-talets hus gällande nivån. Utskottet godtager fördenskull Kungl. Maj:ts förslag i vad det gäller hus, som ha påbörjats före den 1 juli 1951. Vad åter angår de företag, som ha påbörjats tidigast den 1 juli 1951, förutsätter departementschefen, att slutlig prövning av låneärende endast i rena undantagsfall blir aktuell under innevarande budgetår. Med hänsyn till förslaget i denna del provisoriska karaktär och under hänvisning till osäkerheten rörande kostnadsutvecklingen under den närmaste tiden finner utskottet sig böra godtaga, att tillägglån

för förevarande företag utökas med belopp motsvarande det kapitaliserade värdet av ett bidrag av 4 kronor per kvm lägenhetsyta. I anledning av yrkandet i motionerna I: 514 och II: 655 beträffande kommunernas ekonomiska medverkan vill utskottet framhålla, att Kungl. Maj:ts förslag innebär, att tilläggslånen skola bestridas uteslutande av statsmedel. Såsom villkor för tilläggslån föreslås emellertid i propositionen, att liksom hittills skall gälla att vederbörande kommun lämnar visst bidrag. För närvarande föreskrives, att bidrag skall lämnas med belopp motsvarande en fjärdedel av tilläggslånets belopp. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skall bidraget i fortsättningen bestämmas till ett belopp motsvarande en tiondel av tilläggslånets belopp, dock högst ett belopp motsvarande det kapitaliserade värdet av ett bidrag av 40 öre per kvm lägenhetsyta. Ifrågavarande begränsning av kommuns bidragskyldighet finner utskottet välgrundad.

På grund av vad sålunda anförts, tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag beträffande ändringar i bestämmelserna rörande tilläggslån och kan utskottet ej biträda de i motionerna I: 514 och II: 655 framställda yrkandena angående villkoren för tilläggslån.

Egnahemslån. Kungl. Maj:ts förslag innebär att beträffande före den 1 juli 1951 påbörjade enfamiljs- och tvåfamiljshus en höjning av räntefri, stående del av egnahemslån skall kunna medgivas med högst 2 000 kronor för hus, som färdigställt eller ombyggt under 1950, och med högst 4 000 kronor för hus, som färdigställt eller ombyggt efter 1950. I fråga om hus, som påbörjats tidigast den 1 juli 1951 föreslås, att den räntefria, stående delen skall utgöra 8 000 kronor. I vad det gäller ombyggnadsföretag förordas tillika viss jämkning i bestämmelserna om räntefri, stående dels storlek i förhållande till ombyggnadskostnaderna.

I motionerna I: 512 och II: 654 yrkas, att beträffande ny- och ombyggnadsföretag, som påbörjats tidigast den 1 juli 1951, räntefri, stående del av egnahemslån bör utgå med ett belopp av 9 000 kronor. I motionerna I: 514 och II: 655 förordas, att den räntefria, stående delen skall höjas med 5 000 kronor utan någon inskränkning.

Mot Kungl. Maj:ts förslag beträffande de enfamiljs- och tvåfamiljshus, som påbörjats före den 1 juli 1951, har utskottet ingen erinran. I vad det gäller hus, som påbörjats tidigast den 1 juli 1951 och följaktligen i full utsträckning drabbas av den hittills inträffade kostnadsstegringen, har inom utskottet tveksamhet yppats i fråga om subventionens storlek. Utskottet har uppmärksammat, att i bostadsutredningens promemoria intagna uppgifter om kostnadsutvecklingen ge fog för antagandet, att byggnadskostnaderna stigit mera för enfamiljshus av trä än för andra hustyper. Härtill kommer, att de aktuella tendenserna beträffande trävarupriserna tyda på att de ekonomiska förutsättningarna för egnahemsbyggandet i en nära framtid kunna komma att ytterligare försämrats. Likväl måste, såsom departementschefen framhåller, egnahemsbyggandet — även om stor försiktighet bör iakttagas under nuvarande förhållanden — fortgå i viss utsträckning. Särskilt på landsbygden

och småorter, där flerfamiljshusproduktion i regel icke förekommer, finnes ett trängande behov av nya egnahem, vilket måhända icke i önskvärd utsträckning kan täckas, därest den statliga subventionen maximeras till 8 000 kronor. Inom utskottet har den tanken framförts, att skäl kunna föreligga att i särskilda fall lämna ett utvidgat stöd, t. ex. då fråga är om egnahem, som skola innehålla förutom en vanlig familjebostad en mindre lägenhet avsedd för ålderstigna föräldrar. Utskottet anser, att en differentiering av stödet till egnahemsbyggandet är mycket svår att genomföra på ett fullt rättvist sätt. En differentiering torde fördensskull kunna förordas, endast om synnerligen angelägna bostadsbehov icke kunna täckas i annan ordning. I detta sammanhang får utskottet erinra om att det nuvarande statliga stödet är differentierat i ett viktigt hänseende, så att bl. a. familjer med minst två minderåriga barn kunna erhålla familjebostadsbidrag och bränslebidrag för bestridande av kapitalkostnaderna för ny- eller ombyggt enfamiljshus. För ombyggnadsföretag finnes vidare en möjlighet att i särskilda fall medgiva en räntefri, stående del av egnahemslån med belopp, som överstiger 20 % av ombyggnadskostnaden.

I anledning av vad sålunda anförts tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag beträffande räntefri, stående del av egnahemslån för enfamiljs- och tvåfamiljshus, som påbörjats tidigast den 1 juli 1951, och kan alltså icke biträda ändringsförslagen i motionerna I: 512 och II: 654 samt I: 514 och II: 655. Utskottet anser emellertid, att det är önskvärt att frågan om att i särskilda fall medgiva subvention med förhöjt belopp, t. ex. 9 000 kronor, snarast blir föremål för prövning. Om ändamålsenliga former kunna finnas för ett dylikt stöd, bör övervägas att öppna en möjlighet redan för nästa budgetår att lämna dylikt stöd.

Mot övriga av Kungl. Maj:t förordade ändringar i grunderna för den statliga låne- och bidragsverksamheten har utskottet ej funnit anledning till erinran.

Lån till bostadshus avsedda för sjukvårdspersonal. I motionerna I: 510 och II: 653 förordas, att statligt stöd skall kunna utgå till bostadshus för sjukvårdspersonal efter samma grunder som för bostadshus uppförda av kommunala företag.

Motionärernas förslag berör i första hand frågan huruvida de statliga lånen skola beviljas till s. k. kategorihus.

Utskottet vill erinra om ett av 1948 års riksdag gjort principuttalande rörande allmännyttiga företag. Riksdagen framhöll (statsutskottets utlåtande nr 212), att såsom allmännyttigt icke borde godtagas företag, vars lägenheter genom avtal eller på annat sätt helt eller delvis förbehöllos vissa kategorier av befolkningen inom vederbörande kommun. Vid upplåtelse av lägenheter i allmännyttigt företags bostadshus borde självfallet samtliga invånares berättigade intressen beaktas. Riksdagen förutsatte, att det lånebeviljande organet prövade denna fråga i varje enskilt fall.

I anledning av förslag av Kungl. Maj:t om vissa undantag från huvud-

regeln, att lägenheter ej helt eller delvis skola förbehållas vissa kategorier av befolkningen, framhöll 1949 års riksdag (statsutskottets utlåtande nr 171), att nyssnämnda principuttalande alltfört borde äga giltighet, men ansåg riksdagen tillika att i dåvarande situation vissa undantag i särskilda fall borde kunna medgivas. Bostadsstyrelsen borde med beaktande av omständigheterna från fall till fall kunna erkänna företag såsom allmännyttigt, även då avsikten vore att med förtur tillgodose vissa samhällsgruppers bostadsbehov. Sådant undantag borde emellertid endast medgivas i den mån det icke medförde ett uppenbart åsidosättande av övriga bostadssökandes inom kommunen berättigade intressen. Riksdagen förutsatte, att de kommunala bostadspolitiska organen komme att med uppmärksamhet följa hithörande frågor ävensom att de synpunkter och förslag, som framkommo från dessa organ, så långt möjligt vunne beaktande.

Utskottet anser, att sådana omständigheter ej ha inträffat, att den av riksdagen tidigare intagna ståndpunkten i principfrågan nu bör på nytt övervägas. Det synes sannolikt, att kategorihusbygget under senare tid snarast tagit ökad fart. Detta torde i första hand bero därpå att industriföretag, som icke kunnat täcka sitt behov av arbetskraft, i ökad utsträckning uppföra eller förvärva bostadslägenheter, vilka upplåtas som tjänstebostäder till vid företaget anställda. Även om ett dylikt förfarande icke i alla fall kan anses uppenbart otillfredsställande, måste en mera allmän utbredning av husbygget för särskilda befolkningsskategorier ingiva betänkligheter.

Förslaget i berörda motioner aktualiserar jämväl en annan viktig fråga. Motionärerna avse uppenbarligen, att till bl. a. sådana av landsting uppförda bostadshus, som upplåtas för sjukvårdspersonal, landsting borde kunna erhålla statliga lån på samma villkor som kommunala företag. Dylika lån utgå för närvarande endast till kommun eller allmännyttigt företag, i vilket alltså kommunen har ett avgörande inflytande. Vidare krävs, att vederbörande kommun påtager sig visst ekonomiskt ansvar. Ett godtagande av motionärernas förslag skulle innebära en principiellt viktig utvidgning av den del av den statliga långivningen, som har tillkommit för att underlätta för kommunerna att uppföra och förvalta bostadshus, avsedda för kommuns samtliga invånare.

I anledning av vad sålunda anförts, kan utskottet icke biträda motionärernas yrkande beträffande statliga lån för bostadshus, avsedda för sjukvårdspersonal. Utskottet förutsätter emellertid, att 1951 års bostadsutredning vid verkställandet av sitt uppdrag kommer att överväga, huruvida skäl föreligger att föreslå jämkningar i villkoren för tertiärlån.

Medelsbehovet. Utskottet har i det föregående tillstyrkt de ändringar i gällande låne- och bidragsbestämmelser, vilka föreslagits av Kungl. Maj:t. Enär utskottet ej heller funnit anledning till erinran beträffande de av departementschefen anförda beräkningarna rörande medelsbehovet för innevarande budgetår, godtager utskottet Kungl. Maj:ts förslag angående dels anslog å tilläggsstat I för innevarande budgetår till tilläggslån till viss bostads-

byggnadsverksamhet, dels medgivande att utvidga den preliminära långivningen samt att överskrida den i avlöningsstaten för bostadsstyrelsen upptagna anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal. Förslaget syftar bl. a. till att möjliggöra en viss tillfällig förstärkning av bostadsstyrelsens personalorganisation, betingad av att handläggningen av låneärenden, som avse hus uppförda under den period under vilken kostnaderna hittills ha stigit, kommer att bli förhållandevis arbetskrävande. Utskottet vill understryka vad departementschefen anför därom, att det är angeläget, att det statliga stödet göres lika för alla, bl. a. för att undvika alltför omfattande administrativa bestyr. Det torde såsom bostadsstyrelsen framhållit i sitt yttrande över bostadsutredningen vara förenat med extra, icke obetydliga kostnader för låntagaren, om den tid, som åtgår för slutlig handläggning av låneärende samt för utbetalning av det beviljade lånet, blir mera avsevärd. Alla de förenklingar i handläggningen av låneärenden, som kunna vidtagas utan att rimliga krav på noggrannhet i prövningen eftersättas, böra enligt utskottets mening därför snarast vidtagas.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att riksdagen må

I. beträffande ökning av bostadsbyggandet samt sänkning av byggnadsmaterialpriser och bränslekostnader, i anledning av motionerna I: 514 och II: 655, i vad de avse dessa frågor, godkänna vad utskottet anført;

II. beträffande villkor för provisoriska åtgärder för stöd åt bostadsbyggandet, i anledning av motionerna I: 513 och II: 656 i denna del, godkänna vad utskottet anført;

III. beträffande tillägglån för flerfamiljshus, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 514 och II: 655, såvitt de beröra denna fråga, godkänna vad utskottet anført;

IV. beträffande egnahemslån, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 512 och II: 654 samt I: 514 och II: 655, sistnämnda bägge motioner såvitt de avse denna fråga, godkänna vad utskottet anført;

V. beträffande lån till bostadshus för sjukvårdspersonal, i anledning av motionerna I: 510 och II: 653, godkänna vad utskottet anført;

VI. beträffande grunderna för den statliga låne- och bidragsverksamheten till förmån för bostadsförsörjningen, i vad de ej behandlats under I.—V., med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 513 och II: 656 i denna del, godkänna i statsrådsprotokollet förordade ändringar att gälla fr. o. m. den 1 januari 1952;

VII. till *Tillägglån till viss bostadsbyggnadsverksamhet å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1951/52 under fonden*

för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 50 000 000 kronor;

VIII. medgiva, att för budgetåret 1951/52 preliminära beslut angående lån, som skola utgå från anslaget till tilläggs lån till viss bostadsbyggnadsverksamhet, må meddelas intill ett belopp av 134 000 000 kronor;

IX. medgiva, att den i avlöningsstaten för bostadsstyrelsen upptagna anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal må för budgetåret 1951/52 överskridas med högst 50 000 kronor;

X. besluta, att i förevarande sammanhang behandlade motioner, till den del de icke blivit ovan under punkterna I.—IX. särskilt berörda, icke skola till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 20 november 1951.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Gränebo, Mannerskantz, Leander, Gillström, fröken Andersson, herrar Eric Ericson, Näsström, Hesselbom, Erik Gustaf Andersson, Alfred Nilsson, Axel Andersson, Bergman och Pålsson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doversorp, Malmborg i Skövde, Bergström, Andersson i Malmö, Mårtensson i Uddevalla, Rubbestad, Ståhl, Akerström, Pettersson i Dahl, Petterson i Degerfors, fröken Elmén, herrar Birke, Persson i Växjö, Wedén och Gustafsson i Stockholm.

Reservationer.

1) av herr *Mannerskantz*, fröken *Andersson* samt herrar *Skoglund* i Doversorp och *Birke*, vilka beträffande villkor för provisoriska åtgärder för stöd åt bostadsbyggandet ansett

dels att de två sista meningarna i det stycke, som på s. 12 börjar med orden »Det i» och på s. 13 slutar med orden »snarast möjligt», bort ersättas med text av följande lydelse:

»I direktiven den 23 februari 1951 till den i april samma år tillsatta 1951 års bostadsutredning anförde departementschefen, enligt vad som framgår av propositionen, bl. a. följande: 'Då utredningsuppdraget i sin helhet kan

antagas bli förhållandevis tidskrävande böra vissa angelägna frågor behandlas med förtur. De undersökningar rörande den hyrespolitiska målsättningen, som erfordras för prövning av riktlinjerna för kapitalsubventioner till nybyggda hus, böra sålunda verkställas skyndsamt och förslag framläggas inom sådan tid, att de kunna underställas 1952 års riksdag.' Under sommarens lopp ställdes från kommitténs sida i utsikt att förslag härutinnan skulle kunna framläggas i november månad. Så har dock icke skett. Bostadsutredningen har i stället, utöver förslag till provisoriska anordningar till kapitalsubvention under innevarande budgetår, övergått till att syssla med olika detaljer beträffande äldre lån o. d. Vid sådant förhållande, och då det icke kan anses tillfredsställande att införa nya provisoriska bestämmelser beträffande tilläggs lån, vilka bestämmelser synas komma att sträcka sig över flera år, innan man tagit ställning till den allmänna hyrespolitiska målsättningen, anser utskottet nödvändigt att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådana direktiv till bostadsutredningen att den omlägger sitt arbetsprogram. Sålunda bör utredningen i enlighet med vad som påyrkas i motionerna I: 513 och II: 656 med undanskjutande av olika detaljfrågor snarast till behandling upptaga frågan om hur vårt lands bostadspolitik med nuvarande kostnadsförhållanden bör i princip utformas för framtiden. Med ett dylikt förfaringsätt kan möjlighet skapas att efter vederbörlig remisstid underställa 1952 års riksdag förslag i denna för landet så viktiga fråga.»

dels ock att utskottets hemställan under II. bort hava följande lydelse:

»II. beträffande villkor för provisoriska åtgärder för stöd åt bostadsbyggandet, med bifall till motionerna I: 513 och II: 656 i denna del, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att 1951 års bostadsutredning anmodas att skyndsamt upptaga frågan om en allmän nyordning av bostadspolitiken så att proposition i detta ämne kan föreläggas 1952 års riksdag;»

2) av herrar *Pålsson, Malmborg* i Skövde, *Ståhl, Pettersson* i Dahl och *Wedén*, vilka ansett, att utskottet beträffande ny- och ombyggnadsföretag, som påbörjats tidigast den 1 juli 1951, bort tillstyrka höjning av räntefri, stående del av egnahemslån till 9 000 kronor och att därför

dels den del av utskottets yttrande, som på s. 14 börjar med orden »Mot Kungl. Maj:ts» och på s. 15 slutar med orden »dylikt stöd», bort hava följande lydelse:

»Mot Kungl. Maj:ts förslag beträffande de enfamiljs- och tvåfamiljshus, som påbörjats före den 1 juli 1951, har utskottet ingen erinran. I vad det gäller hus, som påbörjats tidigast den 1 juli 1951 och följaktligen i full utsträckning drabbas av den hittills inträffade kostnadsstegringen, finner utskottet en ökning av subventionens storlek erforderlig. Utskottet har uppmärksammat, att i bostadsutredningens promemoria intagna uppgifter om kostnadsutvecklingen ge fog för antagandet, att byggnadskostnaderna stigit mera för enfamiljshus av trä än för andra hustyper. Härtill kommer, att de

aktuella tendenserna beträffande trävarupriserna tyda på att de ekonomiska förutsättningarna för egnahemsbyggandet i en nära framtid kunna komma att ytterligare försämrats. Särskilt på landsbygden och småorter, där flerfamiljshusproduktion i regel icke förekommer, finnes ett trängande behov av nya egnahem, vilket icke i önskvärd utsträckning kan täckas, därest icke den statliga subventionen höjes till 9 000 kronor.

I anledning av vad sålunda anförts tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag beträffande räntefri, stående del av egnahemslån för enfamiljs- och tvåfamiljshus endast i vad det avser hus, som påbörjats före den 1 juli 1951. Vad angår hus, som påbörjats tidigast den 1 juli 1951, tillstyrker utskottet yrkandet i motionerna I: 512 och II: 654 att den räntefria, stående delen skall utgå med ett belopp av 9 000 kronor.»

dels ock utskottets hemställan under IV. bort hava följande lydelse:

»IV. beträffande egnahemslån, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 514 och II: 655, såvitt de avse denna fråga, samt med bifall till motionerna I: 512 och II: 654, godkänna vad utskottet anförts;»

3) av herr *Mannerskantz*, fröken *Andersson* samt herrar *Skoglund* i Dovers-
torp och *Birke*, vilka ansett, att utskottets hemställan under VI. bort hava följande lydelse:

»VI. beträffande grunderna för den statliga låne- och bidragsverksamheten till förmån för bostadsförsörjningen, i vad de ej behandlats under I.—V., i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 513 och II: 656 i denna del, godkänna i statsrådsprotokollet förordade ändringar att gälla fr. o. m. den 1 januari 1952 t. o. m. den 30 juni 1952;»

4) av herr *Bergman*;

5) av herr *Ståhl*.